



UÇAM

UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ
UYGULAMA
VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ



TİCARİ UZAY UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE ARABULUCULUK

Doç. Dr. Sezercan Bektaş

Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ABD.

TOBBUYUM Uzay Hukuku Komisyonu Başkanı

SUNUM PLANI

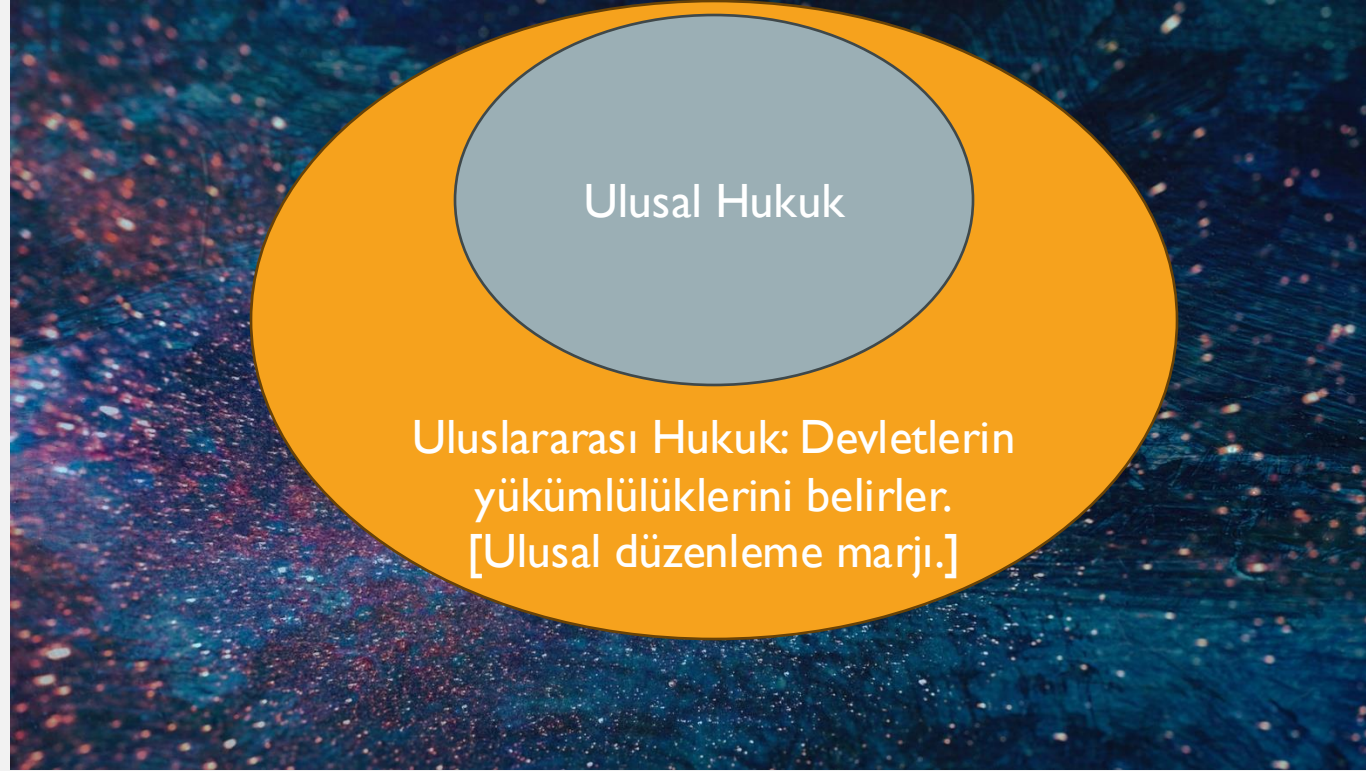
Uluslararası Hukuk Dahilinde Uzay Hukukunun Kaynakları ve Ticari Uzay Sahasının Tespiti

Ticari Uzay Hukuku – Sözleşmeler, Fikri Haklar, Uzay Turizmi, Madencilik

Ticari Uzay Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözüm Yöntemleri

Ticari Uzay Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk

ULUSLARARASI ANDLAŐMALARIN ULUSAL HUKUKA NORMATİF ETKİSİ



ULUSLARARASI HUKUKTA UZAY HUKUKUNUN KAYNAKLARI



Uzay Hukukunu Düzenleyen Temel Uluslararası Andlaşmalar



Esnek Hukuk Kuralları (*Soft Law*) – BM Genel Kurul Rezolüsyonları ve Uluslararası Örgütlerin Çalışmaları (Rehber, Tavsiye, Kuralları vb.)



Uluslararası Teamül Kuralları

UZAY HUKUKUNUN –*TEMEL*– ULUSLARARASI ANDLAŐMALARINI

- (1) Ay ve Diğer Gök Cisimleri Dâhil, Uzayın Keşif ve Kullanılmasında Devletlerin Faaliyetlerini Yöneten İlkeler Hakkında Andlaşma
- (2) Astronotların Kurtarılması, Astronotların ve Uzaya Fırlatılmış Olan Araçların Geri Verilmesi Hakkında Anlaşma
- (3) Uzay Cisimlerinin Verdiği Zarardan Dolayı Uluslararası Sorumluluk Hakkında Sözleşme
- (4) Uzaya Fırlatılan Cisimlerin Tescili Sözleşmesi
- (5) Devletlerin Ay ve Diğer Gök Cisimlerindeki Faaliyetlerini Yöneten Anlaşma

AY VE DİĞER GÖK CİSİMLERİ DÂHİL, UZAYIN KEŞİF VE
KULLANILMASINDA DEVLETLERİN FAALİYETLERİNİ YÖNETEN
İLKELER
HAKKINDA ANDLAŞMA

[UZAY ANDLAŞMASI]

1967 tarihli Uzay Andlaşması, insanlığın uzay faaliyetlerinin hukuki anlamda hududunu çizen ana ilke ve kuralları vazedenden temel bir andlaşma olarak karşımıza çıkmaktadır. 1967 tarihli Uzay Andlaşması 17 maddeden oluşmakta olup; Andlaşma'da yer alan ilkeler, geleneksel uluslararası hukukun içerisinde nadir bulunan ve reel politik tarafından daha güçlü bir şekilde dile getirilen ilkelere yeni bir ruh katmaktadır. Nitekim önceki yüzyıllarda Avrupa İmparatorlukları ve donanmaları tarafından yeni keşfedilen kıtalarda yer alan kara parçaları üzerindeki işgal etme (*occupation*) kuralı uzay sahası ve gök cisimlerin için geçerli değildir. Bu hali de uzaya ilişkin kuralların yenilikçi yönünü göstermektedir. 1967 tarihli Uzay Andlaşması'nın yenilikçi yönünün yanı sıra en önemli özelliği ilk defa uzay hukukunu en kapsamlı şekilde ele alan, objektif nitelikli, kanun-andlaşma niteliğine sahip olmasıdır.

UZAY ANDLAŞMASINDA YER ALAN İLKELER

1. Uzayın insanlığın ortak menfaatine ve hayrına uygun olarak, devletlerin egemen eşitliği esasına dayanarak, uluslararası iş birliği içerisinde kullanılacak olmasıdır.
2. İkinci ilke ise uzay sahası ve Ay ile diğer gök cisimlerinin devletlerin milli iktisabına konu olamayacağına ilişkin ilkedir.
3. Üçüncü ilke ise uzay faaliyetlerinin, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ve uluslararası işbirliği kapsamında başta BM Şartı da dahil olmak üzere uluslararası hukuk kuralları dahilinde yürütüleceğini ifade etmektedir.
4. Fırlatılan uzay araçlarının kaza, zaruret hali sebebiyle ya da mecburen diğer bir taraf devletin ülkesine ya da açık denize iniş yapması halinde; uzay aracı ve üzerindeki personelin tescil devletine iade edilmesi Andlaşmada düzenlenmiştir.
5. **Uzay sahasında veya Ay ve diğer gök cisimleri üzerinde, devlet eliyle veya hükümet dışı teşekküller vasıtası yürütülen faaliyetler sebebiyle doğacak uluslararası sorumluluk devletlere ait olacaktır. Hükümet-dışı teşekküllerin uzay faaliyetleri ile iştigal etmelerine müsaade etme ve bu faaliyetlerin Andlaşma'da belirlenen temel ilkeler kapsamında yürütülüp yürütülmediğini sürekli denetleme yetkisi ilgili devletlere aittir.**
6. Uzay aracı ve üzerindeki personel hakkında yargı hakkı ve denetleme yetkisinin uzay aracının tescil edilmiş olduğu devlete ait olduğu belirtilmiştir. Andlaşma hükmünden *prima facie* çıkarılacak netice; uzay araçlarının tescil edilmesi gerekliliğidir.

TİCARİ UZAY HUKUKU SAHASININ TESPİTİ

1967 tarihli Uzay Andlaşmasının m.6: «Andlaşmaya Taraf Devletler, ay ve diğer gök cisimleri dahil, **uzayda gerek Hükümet teşekkülleri, gerek Hükümetler-dışı teşekküller tarafından yürütülen millî faaliyetlerde ve millî faaliyetlerin** işbu Andlaşmada yer alan hükümler uyarınca yürütülmesinde **milletlerarası sorumluluk taşırlar Hükümetler-dışı teşekküllerin ay ve diğer gök cisimleri dahil, uzaydaki faaliyetleri ilgili Devletin müsaadesine ve devamlı nezaretine tabi olmalıdır.** Ay ve diğer gök cisimleri dahil, uzaydaki faaliyetlerin bir milletlerarası teşkilât tarafından yürütülmesi halinde, işbu Andlaşma hükümlerine riayetden doğan sorumluluk milletlerarası teşkilât ile, söz konusu teşkilâta mensup bulunan bu Andlaşmaya Taraf Devletlere ait olacaktır.»

TİCARİ UZAY HUKUKU SAHASININ TESPİTİ

1967 tarihli Uzay Andlaşmasının m.8: «Uzaya fırlatılan bir cisim tescil edilmiş bulunduğu Andlaşmaya Taraf bir Devlet, söz konusu **cisim ve bu cismin personeli üzerindeki yargı hakkı ve denetlemesini**, bu cisim uzayda veya bir gök cisminde bulunduğu sırada da muhafaza edecektir. Bir gök cismine indirilmiş veya bu cisme yerleştirilmiş bulunanlar da dahil olmak üzere, uzaya fırlatılan cisimler ve bunları meydana getiren parçalar üzerindeki mülkiyet hakkı, bu cisimlerle bunların parçalarının uzayda veya diğer bir gök cisminde bulunmaları veya yeryüzüne geri dönmüş olmaları dolayısıyla haleldar olmayacaktır. Tescil edilmiş buldukları Andlaşmaya Taraf Devletin sınırları dışında bulunan bu gibi cisimler ile bunları meydana getiren parçalar bu Devlete iade olunacak ve bu Devlet, vaki talep üzerine, iadelerinden önce, söz konusu cisimler ve bunları meydana getiren parçaların teşhisine yarayacak bilgileri vermekle mükellef olacaktır. .»

TİCARİ UZAY HUKUKU

Hukukun diğerk alanlarından farklı olarak, uzay veya uzayla ilgili faaliyetlerde bulunan özel kuruluşlar için geçerli olan hukuki çerçeve, uluslararası andlaşmalarla çok bağlantılıdır.

Bu uluslararası andlaşmalar ilk etapta *devletler* için geçerlidir - ancak özel kuruluşlar da bunlara aşına olmalıdır: uluslararası andlaşmalar, devletlerin uzayla ilgili faaliyetlerde bulunan özel kuruluşlar için geçerli ulusal mevzuatı uygulamasını gerektiren belirli hükümler içerir. Buna ek olarak, bazı uluslararası andlaşmalar, kendileri veya uyruğunda bulunan özel hukuk kişilerinin uzay faaliyetlerinde bulunup bulunmadıklarına bakılmaksızın, devletler için sorumluluklar yaratır.

TİCARİ UZAY HUKUKU

Ticari uzay faaliyetleri, hükümet dışı teşekküllerin (özel sektörün), izin, ruhsat veya lisansa tabi olsun veya olmasın, akdettikleri özel hukuk sözleşmeleri vasıtasıyla yürüttükleri uzay faaliyetlerinin bütününe ifade eder.

Ticari uzay faaliyetlerinin içerisinde, uzay araçları ve/veya parçalarının araştırılması ve geliştirilmesi, bu araçlar veya parçaları ya da diğer fikri çaba üzerindeki fikri mülkiyete ilişkin haklar [lisans], araçların ve/veya parçalarının üretilmesi, parçaların tedariki, araçların fırlatılması dahil bu aşamadaki bütün operasyonel hizmetler, fırlatılan araçların işletilmesi (telekomünikasyon, yer gözlem ve uzaktan algılama), yörüngedeki araçlar için gerekli tedarikin sağlanması, yörüngedeki araçların mülkiyetinin devri, uzay araçlarının sigortalanması, faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için kurulan joint-venture, konsorsiyumlar, uzay turizmi, uzay madenciliği faaliyetleri yer almaktadır.

TİCARİ UZAY HUKUKU

Devlet uygulamalarına bakıldığında bu devletlerin ulusal mevzuatlarında özel uzay sektörünün rolünün kabul edildiği görülmektedir. Uluslararası andlaşmalar, devletlerin en azından kendi yetkileri altındaki dış uzaydaki hükümet-dışı faaliyetleri yetkilendirmelerini (lisanslama) ve denetlemelerini ile uzay araçlarının oluşturmalarını öngörmektedir.

TİCARİ UZAY HUKUKU

Mukayeseli hukukta ticari uzay faaliyetlerini düzenleyen ulusal mevzuat hükümlerinde bazı faaliyetlerin özel sektör tarafından yürütülebilmesi için yetkili otoritelerden ruhsat veya lisans gibi idari izin alınması gerekmekte ve faaliyetler devletin sürekli denetimine tabi tutulmaktadır. Örneğin, fırlatma faaliyeti, fırlatma tesisi işletme (Avusturalya Uzay Faaliyetleri Kanunu 1998), yerden gözetleme ve algılama, telekomünikasyon hizmetleri gibi faaliyetlerin lisans ve idari izinlere tabi tutulduğu görülmektedir.

TİCARİ UZAY HUKUKU

- Özel sektör vasıtasıyla yürütülen uzay faaliyetlerinin ticari olma niteliği, faaliyetle ilgili akdedilmiş olan sözleşmelere hakim olan ulusal hukukun kurallarına tabidir.
- Milletlerarası nitelik taşıyan ticari uzay faaliyetlerine ilişkin sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde de sözleşmenin esasına uygulanacak hukuka göre ticari vasfı tespit edilecektir.

TİCARİ UZAY HUKUKU

Ticari uzay faaliyetlerinin aktörleri ister hükümet kuruluşları isterse özel sektör kuruluşu olsun, faaliyetler için gerekli olan taraflar arasında akdedilmiş sözleşmeler ve ulusal mevzuatta yer alan hukuki ilke ve kurallar ticari uzay hukukunun kaynaklarını teşkil etmektedir. Ticari uzay faaliyetlerini mevzuat düzleminde düzenlemeyen devletlerde gerçekleştirilen ticari uzay faaliyetleri taraflar arasındaki özel hukuk sözleşmeleri ve klasik ulusal özel hukuk mevzuatı (borçlar ve ticaret kanunları) tarafından yönetilmektedir. Bu kapsamda ticari uzay faaliyetlerini düzenleyen özel hukuk sözleşmeleri bu bağlamda incelenmelidir.

TİCARİ UZAY FAALİYETLERİ VE SÖZLEŞMELERİ

TİCARİ UZAY FAALİYETLERİ - SÖZLEŞMELER

Uzay Endüstrisi Faaliyetleri

1. Uzay aracı inşası projelerinde Sözleşmeler
 - İnşa Sözleşmeleri
 - İşbirliği Sözleşmeleri (Joint-venture, konsorsiyum)
2. Uzay aracı parçalarının(ekipman) üretimi ve tedariki ilişkin sözleşmeler
3. Ar-Ge Sözleşmeleri (R&D)
4. Gizlilik Sözleşmeleri (NDA)
5. Teknoloji Transfer Sözleşmeleri
6. Patent Lisans Sözleşmeleri

Uzay Sektörü Faaliyetleri

1. Uydu satım sözleşmeleri
2. Fırlatma hizmeti sözleşmeleri
3. Uydu operasyon sözleşmeleri
4. Uzay turizmi sözleşmeleri
5. Uzay madenciliği sözleşmeleri
6. Telekomünikasyon sözleşmeleri

TİCARİ UZAY FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARIN ÖZELLİKLERİ

Ticari Uzay Uyuşmazlıklarının Kendi Özgü Nitelikleri [Dr. Jan Frohloff, <https://space-arbitration.com/outer-space-needs-arbitration/> (16.10.2024)]

1. Tipik uzay endüstrisi uyuşmazlıkları sözleşmeden kaynaklansa da, ihracat kontrol düzenlemeleri gibi sözleşme hukukunun ötesinde ulusal mevzuatta yer alan bazı kısıtlamalardan etkilenmektedir. Örneğin, ABS v. KT ve KTSAT davasında , tahkim kurulu jeostasyoner uydunun mülkiyetinin uydunun satıcısından (KT) alıcıya (ABS) geçip geçmediğine karar vermek zorundaydı. [*ABS Holdings, Ltd ve ABS Global, Ltd v. KT Corporation ve KTSAT Corporation , ICC Davası No. 19958/AGF/RD/MK*] Bu davada, işlem kapandıktan iki yıl sonra, Kore Bilim Bakanlığı, KT'nin bir ihracat izni alamadığı iddiası nedeniyle Satın Alma Sözleşmesini "geçersiz ve hükümsüz" ilan etmiş ve sözleşmenin kanunu ihlal ettiğini belirten bir emir yayınlamıştır.
2. Uzayda faaliyet göstermek zordur ve bu endüstrideki sözleşmeler genellikle sözleşmenin farklı tarafları arasındaki sorumluluğun tahsisine odaklanır. Bu sözleşmeler, dolayısıyla sorumluluğu bir taraftan diğerine aktaran şartların (örneğin, bir aracın "piyasaya sürülmesi") tanımlanması ve yorumlanması ile sigorta konularında zorluklar ortaya çıkarmaktadır.

TİCARİ UZAY FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARIN ÖZELLİKLERİ

Uzay faaliyetleri daha spesifik maddi kurallar ile düzenlendiği için bu faaliyetlerden doğacak uyuşmazlıkların etkin çözümü bu kuralların işlev kazandığı alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından geçmektedir. [Örneğin, uzay trafiği yönetimi konusunda endüstri, uydu çarpışmaları durumunda yükümlülükleri düzenleyen bir yasal çerçeveden büyük ölçüde faydalanacaktır. Ancak şu anda konu hakkında yasal çerçeve bulunmadığı için genellikle bu hukuki çerçeve taraflar arasında akdedilen sözleşmelerle çizilmektedir.

[<https://space-arbitration.com/outer-space-needs-arbitration/>, 16.10.2024]

TİCARİ UZAY FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARIN ÖZELLİKLERİ

1. Uyuşmazlıklara uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması [uluslararası kamu hukuku, ulusal uzay mevzuatı, ticaret hukuku, uluslararası özel hukuk, idare hukuku]
2. Uzay faaliyetlerinin teknik uzmanlık gerektirmesi
3. Uzay faaliyetlerinin gizlilik gerektirmesi
4. Uyuşmazlıklara devletin katılımı
5. Uyuşmazlıkların politik etkiye açık olması
6. Esnek çözüm yollarına ihtiyaç duyulması

TİCARİ UZAY FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARIN ARABULUCULUĞA ELVERİŞLİLİĞİ

Uzay endüstrisi, uzay araçlarının üretimi, fırlatılması ve işletilmesi faaliyetlerinden mürekkeptir. Bu faaliyetlerin çoğu, genellikle farklı devletlerde bulunan çeşitli aktörler arasındaki ticari sözleşmeleri içerir. Bu sözleşmelerin konusu genellikle oldukça tekniktir ve herhangi bir uydu anlaşması, uydu teknolojisinin ikili kullanım doğasının bir sonucu olarak belirli sigorta gereksinimlerine, artırılmış gizliliğe ve genellikle ihracat kontrollerine tabi olabilir. Tüm bu yönler, uydu endüstrisinin hem kapsam hem de karmaşıklık açısından genişlemesi ölçüsünde, artan sayıda sözleşmesel ticari anlaşmazlığa yol açabilir ve açması muhtemeldir.

TİCARİ UZAY FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARIN ARABULUCULUĞA ELVERİŞLİLİĞİ

«Özel işletmelerin uzay faaliyetlerine doğrudan katılımının artmasıyla, anlaşmazlıkların bu bağlamda da ortaya çıkması kaçınılmazdır. Göreceli perspektifte, anlaşmazlık çözümü özel işletmeler için devlet kurumlarından daha büyük bir rol oynar, çünkü özel işletmelerin diplomatik ve politik araçları yoktur ve özel işletmeler sözleşmesel yükümlülüklerin yerine getirilmesinde maliyet ve riske maruz kalmanın hesaplanmasına ve gerekirse diğerinin sözleşmeyi yerine getirmesi veya tazminat ödemesi için yaptırıma çok daha fazla güvenirlir. » [Profesör Karl-Heinz Boeckstiegel, 1993]

TİCARİ UZAY FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARIN ARABULUCULUĞA ELVERİŞLİLİĞİ

Ticari sözleşmelerden kaynaklanan uzay anlaşmazlıklarının birçoğu geçmişten günümüze uluslararası ticari tahkim yoluyla çözülmüştür ve bu eğilim günümüzde de artarak devam etmektedir. Avrupa Uzay Ajansı (European Space Agency-ESA), akdedeceği ticari sözleşmeler için hazırladığı Genel Hükümler ve Şartlar'ın (*General Clauses and Conditions for European Space Agency Contracts*) 35/2 maddesinde tahkime tahkim şartına yer vermiştir.

Bu tahkim şartında, sözleşmede başka bir tahkim öngörülmemişse, Sözleşmeden doğan her türlü uyuşmazlık Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Kuralları uyarınca, bu kurallara uygun olarak atanmış bir veya daha fazla hakem tarafından nihai olarak çözüme kavuşturulacağı düzenlenmiştir (m.35/2)

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI: PCA İSTEĞE BAĞLI UZAY TAHKİM KURALLARI

Ticari uzay faaliyetlerinin hukuki niteliği, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarıyla ihtilafların çözümlenmesini elverişli kılmaktadır. Diğer bir ifade ile ticari uzay faaliyetlerinde doğan özel hukuk uyuşmazlıklarda arabuluculuk ve tahkim uygulama kabiliyeti bulacaktır. Uygulamada uzay uyuşmazlıklarına özgü ihtiyari tahkim kurallarının bulunduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, Daimi Tahkim Mahkemesinin (PCA) Uzay Faaliyetlerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda İhtiyari Tahkim Kuralları 2011 yılında yayımlanmıştır. [Kuralların 1. maddesine göre, *taraflar, sözleşmeye dayalı olsun ya da olmasın, aralarındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan anlaşmazlıkların, Daimi Tahkim Mahkemesi'nin Uzay Faaliyetlerine İlişkin Anlaşmazlıkların Tahkimine İlişkin İhtiyari Kuralları uyarınca tahkime götürüleceği konusunda anlaşmış oldukları takdirde, anlaşmazlıklar bu kurallara uygun çözülecektir.*]

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI: ICSID KURALLARI

Ticari uzay dahilinde yer alan uyuşmazlıkların çoğu sözleşmeye dayalı olmasına karşın günümüzde bu faaliyetlere ilişkin sözleşmelerin kahir ekseriyeti ev sahibi devlet ile akdedilmektedir. Yabancı bir özel teşebbüsün ev sahibi devlet ile akdettiği bu sözleşme ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşmesi kapsamında, ICSID Tahkimine konu edilmesi mümkündür.

[Dilara Baytaroğlu, *Yatırım Uyuşmazlıklarının ICSID Arabuluculuk Kurallarına İstinaden Çözümü*, Public and Private International Law Bulletin, 39(2): 357-392]

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

ICSID Tahkim Kurallarında arabuluculuk yönteminin de düzenlendiği görülmektedir.

“ICSID Arabuluculuk Kurallarına” göre arabuluculuk, sürece işbirliğinin hâkim olduğu, bir çekişmesiz uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tanımlanmıştır.

[Dilara Baytaroğlu, *Yatırım Uyuşmazlıklarının ICSID Arabuluculuk Kurallarına İstinaden Çözümü*, Public and Private International Law Bulletin, 39(2): 357–392]

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

Konvansiyonun arabuluculuk kurallarını, uzlaşma “conciliation” ve arabuluculuk “mediation” kavramlarının birbirleri yerine geçen kavramlar kabul ederek düzenlemiştir. Ancak, arabuluculuk sadece ve sadece uyuşmazlığın çözüm sürecini kolaylaştırıcı bir yöntemken; uzlaşma “conciliation” ise, kolaylaştırma olgusunun yanında, uzlaştırıcı olarak adlandırılan arabulucuların tavsiye verme yetkisini içeren birleşik bir süreç olarak kabul edilmektedir. En nihayetinde uzlaşma yöntemi, tavsiye vermeye yetkili kişi veya kişiler tarafından, uyuşmazlığın her iki tarafın anlaşmasına göre uyarlanmasıdır.

[Dilara Baytaroğlu, *Yatırım Uyuşmazlıklarının ICSID Arabuluculuk Kurallarına İstinaden Çözümü*, Public and Private International Law Bulletin, 39(2): 357–392]

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

ICSID sözleşmesinin 25.maddesi uyarınca, ICSID yargılama yetkisi dâhilinde bulunan bir yatırım uyuşmazlığının arabuluculuk kurallarına istinaden çözümü, tarafların arabuluculuk ile uzlaşmaya rıza göstermeleri ön koşuluna bağlanmıştır. Arabuluculuk, bu anlamda rızai bir süreçtir. Tarafların, uyuşmazlıklarını “ICSID Arabuluculuk Kuralları” usulü çerçevesinde çözümleneceği konusunda karşılıklı anlaşmaya varmaları gerekmektedir.

[Dilara Baytaroğlu, *Yatırım Uyuşmazlıklarının ICSID Arabuluculuk Kurallarına İstinaden Çözümü*, Public and Private International Law Bulletin, 39(2): 357–392]

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

Arabuluculuk talebi, arabuluculuk sürecinin başlaması için yerine getirilmesi gereken bir ön koşuldur. Uyuşmazlığın ICSID Arabuluculuk Kurallarına istinaden çözüme kavuşturmak isteyen taraf veya taraflar, Merkez bünyesinde faaliyet gösteren Genel Sekreterliğe yazılı olarak taleplerini ifade eden bir istemde bulunmalıdırlar. Bir kere istemde bulunulduktan sonra ise, arabuluculuk talebi tek taraflı olarak geri alınamayacaktır.

Arabulucuların sayısına veya atanma yöntemine ilişkin taraflarca yapılmış bir anlaşmanın bulunmaması halinde ise, ICSID sözleşmesinin 29/2(b) hükmüne göre, iki arabulucunun her iki tarafça ayrı ayrı, birinin ise karşılıklı anlaşma ile Komisyon Başkanı olarak atanacak şekilde toplam üç arabulucudan oluşan bir Komisyon teşekkül eder.

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

Komisyon görüşmeleri gizli olarak yürütülür. Aksi öngörülmediği sürece, tarafların temsilcileri hariç olmak üzere, uyuşmazlıkla ilgisi bulunmayan herhangi bir üçüncü kişi arabuluculuk oturumlarına katılamaz

ICSID sözleşmesinin 35.maddesine göre, taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece, arabuluculuk sürecinin tarafları, Komisyonun arabuluculuk raporuna, tavsiyelerine veya karşı tarafın süreç içinde beyan ettiği görüşlerine ve önerilerine dayanarak dava açamaz.

[Dilara Baytaroğlu, *Yatırım Uyuşmazlıklarının ICSID Arabuluculuk Kurallarına İstinaden Çözümü*, Public and Private International Law Bulletin, 39(2): 357-392]

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜM YOLLARI
ICSID KURALLARINA GÖRE ARABULUCULUK AŞAMALARI

Hazırlık Aşaması

İlk Oturum Aşaması

Araştırma Aşaması

Müzakere Aşaması

Son Aşama

TİCARİ UZAY İHTİLAFLARINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

Son aşamada, taraflar anlaşmaya varmış olsun veya olmasın bir “Arabuluculuk Raporu” yayınlanır. Rapor içeriği itibariyle, tarafları tatmin edecek ölçüde detaylandırılmalı, uyuşmazlık konusu olan tüm konuları içermeli ve icra edilebilir olmalıdır. Bu aşamada hazırlanacak olan yazılı rapor, somut uyuşmazlık ilişkisini, uyuşmazlığın içinde bulunduğu koşulları değerlendiren ve taraflara uzlaşmaya varmalarına ışık tutacak çözüm önerilerini içerir. Belirtilmelidir ki, ticari itibarın ve sürece duyulan güvenin sarsılmaması adına, taraflar aksine izin vermediği sürece arabuluculuk raporunun yayınlanması mümkün değildir.

[Dilara Baytaroğlu, Yatırım Uyuşmazlıklarının ICSID Arabuluculuk Kurallarına İstinaden Çözümü, Public and Private International Law Bulletin, 39(2): 357–392]

SONUÇ

Uzay faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yolunun artarak benimsenmesinin yan sıra taraflar zamanın yüksek maliyete sebebiyet vereceği hallerde arabuluculuk, uzlaşma yöntemlerini de belirlemek isteyebileceklerdir. Ticari uzay faaliyetlerinin arabuluculuk çözüm yoluna elverişli olması ve uzman arabulucular vasıtasıyla bu uyuşmazlıklara etkin şekilde çözümler bulunulacaktır.

BENİ DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

Doç. Dr. Sezercan Bektaş

Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ABD. Öğretim Üyesi

TOBBUYUM Uzay Hukuku Komisyonu Başkanı

sezercanbektas@sakarya.edu.tr

05553332342